

## מאה שנים להולדתו של גדעון קליין - מלחין ופסנתרן (1919-1945)

### ד"ר מרגלית שלאין

גדעון קליין נולד ב-6 דצמבר 1919, בפרנוב, מוראביה, למשפחה המושרשת ביהדותה ומתקדמת בהשקפותיה. כבר בילדותו ניכר כישרונו המוזיקלי היוצא דופן. בגיל שש למד נגינה בפסנתר ובגיל 12 כבר למד פסנתר עם פרופ' רוזנה קורזובה ומוזיקה ואמנות בגמנסיה אירסק. ב-1938 נרשם לבית הספר לאמנים בפראג, ללימודי פסנתר וקומפוזיציה אצל הפרופסור וילם קורץ, ובה בעת למד מוזיקה ופילוסופיה באוניברסיטת צ'ארלס בפראג והשלים את לימודיו לתואר שני בשנה אחת. הכיבוש הגרמני ב-1939, קטע את לימודיו, אבל הוא המשיך ללמוד קומפוזיציה באופן פרטי אצל הפרופסור אלואיס הבה. למרות הסכנה הרבה קליין להופיע בנגינה בפסנתר בתיאטראות קטנים בפראג ובבתי חבריו בקהילה היהודית, תחת השם קארל וראנק. כעליו מוזיקלי ובעל כישרון יוצא מהכלל כתב כבר ב-1939 וב-1940 יצירות אמנות בשלות: שירים לסופרן ופסנתר, שמינייה לכלי נשיפה, וקטעים נרחבים לכלי מיתר, שנתגלו רק ב-1990 במזוודה נעולה שהשאיר אצל משפחת הרצוג בפראג.

בדצמבר 1941 גורש גדעון קליין לגטו טרזיינשטאט. הוא היה פעיל בחיי התרבות המוזיקליים במחנה, הופיע כפסנתרן סולן ובהרכבים קאמרליים וכמלווה זמרים והופעות כאופרת ה"כלה המכורה" של סמטנה או הרקוויאם של ורדי וזכה להצלחה רבה ולשבחים על הנגינה הווירטואוזיות שלו, מוויקטור אולמן, הבכיר במלחיני הגטו. בטרזיינשטאט כתב קליין יצירות מוזיקליות רבות: למקהלות, מוזיקה לתיאטרון, מחזור שירים לאלט ופסנתר ולשירי "עיר המגיפה", שכתב פטר קין ועוד. במקביל כתב ועיבד מוזיקה קאמרית ווקאלית. יצירתו האחרונה של קליין, "טריו למיתרים", הושלמה באוקטובר 1944, תשעה ימים לפני שנשלח לאושוויץ. משם נשלח למחנה עבודה לכריית פחם פירסטנגרובה, ליד קטוביץ בפולין, שממנו ככל הנראה יצא בצעדת מוות, שבה נספה ב-27 בינואר 1945.

טרם שילוחם דאגו קליין והמלחין האנס קראסה להצלת כתבי המוזיקה שלהם שנכתבו בגטו והפקידו אותם בידי ארמה סמצקה, חברתו של קליין ששרדה בטרזיינשטאט. לאחר המלחמה נמסרו הכתבים לאליסקה, אחותו של גדעון, ששרדה את המחנות.

מזה שנים. מרבים לבצע ברחבי העולם ובישראל, את יצירותיו של גדעון קליין הפסנתרן והמלחין המחונן, שנספה בדמי ימיו, בהיותו בן 25 שנים בלבד.